

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมือง บนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

Learning Process Management for Developing Politicians' Characteristics Based on Transformative Learning Theory

ปอรัรัมย์ ยอดเนตร และ ชนิตา รักษาพลเมือง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิควิธีการศึกษาแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มนักการเมืองและกลุ่มประชาชน การสัมภาษณ์เจาะลึกนักการเมืองและนักวิชาการ การวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ และการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิมีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) วิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้บนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ๓) เพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยพบว่า ๑) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมืองแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านความคิด ด้านพฤติกรรมและด้านความรู้ ๒) การวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องพัฒนาการเรียนรู้ ๔ ส่วน คือ การกระตุ้นการเรียนรู้ภายใน การเรียนรู้เชิงกระบวนการกลุ่ม การตระหนักถึงสังคมและส่วนรวม และการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ ๓) กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองประกอบด้วยการดำเนินการ ๗ ขั้นตอน คือ (๑) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง (๒) เนื้อหากิจกรรมต้องสอดคล้องกับเป้าหมาย (๓) การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ใคร่ครวญ และแลกเปลี่ยนเชิงการเมือง (๔) การคัดเลือกกระบวนการ ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองและการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (๕) การลงมือปฏิบัติต่อเนื่องและยืดหยุ่น (๖) การสร้างบรรยากาศให้เท่าเทียมและเป็นประชาธิปไตย (๗) การสรุปและถอดบทเรียน เน้นการแลกเปลี่ยนและการรับฟังอย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง/นักการเมือง/กระบวนการจัดการเรียนรู้

Abstract

This research has the following objectives: (1) to analyze the desirable characteristics of politicians, (2) to develop learning process management for politicians' characteristics development based on Transformative Learning Theory, and (3) to propose a learning process management approach for developing characteristics of politicians based on the Transformative Learning Theory. The researcher employed mixed-method research which included document research, survey, in-depth interview with politicians and scholars, research and development and focus group discussions with experts.

The result found that: 1) The desirable characteristics of politicians comprise four dimensions, namely, behavior, mind, intellect and knowledge characteristics. 2) In the research and development method, the process and activities for the experiment comprise four areas: inner-self learning stimulation, group learning process, public and social awareness learning, and creation of innovative approaches 3) Regarding the presentation of the learning process management for developing politicians' characteristics, it can be concluded that there are seven steps in the learning process management to develop politicians' characteristics, namely: 1) setting a learning target that corresponds with the desirable characteristics of politicians; 2) defining the content that reflects the determined target; 3) designing learning process management whereby learners receive a new experience, and contemplate and exchange political experiences; 4) selecting a facilitator that has political experience and transformative learning; 5) implementing the process must be carried out continuously and with flexibility; 6) creating a learning environment that promotes equality and democracy; 7) the summary and lesson learned must emphasize dialogue and sensible listening.

KEYWORDS: TRANSFORMATIVE LEARNING/POLITICIAN/LEARNING PROCESS MANAGEMENT

บทนำ

ประเทศไทยนำเอาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักในการบริหารประเทศ จวบจนปัจจุบันประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญใช้มาแล้ว ๑๔ ฉบับด้วยกัน ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกภาคส่วนในสังคมที่ได้มีการกำหนดหมวดที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชนชาวไทย รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน แต่จากความไม่โปร่งใสของนักการเมือง และการที่ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบการบริหารงานของคณะรัฐบาลและนักการเมืองในขณะนั้นได้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและเกิดรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยมีบทลงโทษเพื่อเป็นการควบคุมและป้องกันพฤติกรรมของนักการเมือง ดังมาตรา ๒๗๙ ที่กล่าวถึงมาตรฐานทางจริยธรรมทางการเมืองของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภท ถือได้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือนักการเมืองเป็นบุคคลที่มีบทบาทในการบริหารประเทศ จึงได้มีการกำกับควบคุมคุณธรรมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในรัฐธรรมนูญเพื่อให้เป็นไปตามคุณลักษณะของนักการเมืองที่พึงประสงค์ของสังคมโดยรวม (พระธรรมปิฎก, ๒๕๕๖)

จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ก่อให้เกิดการตื่นตัวในเรื่องของการจัดเผยแพร่

ความรู้และการฝึกอบรมด้านการเมืองและประชาธิปไตย มีการก่อตั้งสภาพพัฒนาการเมือง (๒๕๕๑) โดยมีแผนพัฒนาการเมืองในยุทธศาสตร์ที่ ๓ ที่ระบุเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง โดยให้ความสำคัญต่อการจัดให้มีกลไก สถาบัน หรือองค์กรในการอบรมหรือให้การศึกษ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้นำและนักการเมือง (สภาพพัฒนาการเมือง, ๒๕๕๑) มีแนวนโยบายในการปฏิบัติจากภาคส่วนต่างๆ โดยรัฐบาลในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยสู่ประชาชนในกลุ่มต่างๆ อย่างแพร่หลายยิ่งขึ้น อาทิ แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา ๓ ดี (3D) ของกระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๒) ซึ่งกำหนดลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้มีการปลูกฝังจิตสำนึกทั้ง ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านประชาธิปไตย (Democracy) มีความตระหนักเห็นความสำคัญ ศรัทธาและเชื่อมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขรวมทั้งรังเกียจการทุจริตและต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง ๒) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย (Decency) มีคุณธรรมจริยธรรมความดีงาม รู้ผิดชอบชั่วดีมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและยึดถือปฏิบัติอยู่ในวิถีชีวิต ๓) ด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug - Free) รู้จักหลีกเลี่ยงห่างไกลยาเสพติด ตามด้วยแนวคิดเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยทุกระดับของกระทรวงวัฒนธรรม ที่เน้นการเสริมสร้างประชาธิปไตยผ่านเครือข่ายวัฒนธรรมจังหวัดทั้งในระดับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น โดยมีหลักสำคัญ คือ อำนาจการปกครองเป็นของประชาชน มีความเสมอภาคเท่าเทียมการใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้อง การเคารพ

กฎหมายและสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับเสียงส่วนใหญ่เคารพเสียงส่วนน้อย การใช้เหตุผลและรับฟังความคิดเห็น การยินยอมและสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม มีความสามัคคี ประนีประนอม มีจิตสำนึกสาธารณะและยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นต้น

จะเห็นได้ว่า แต่ละหน่วยงานใช้ การศึกษาเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาและพัฒนาคนให้มีความพร้อมในสังคมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามในการร่วมมือกันของหลายๆ ฝ่ายเพื่อที่จะสร้างประชาชนที่ดีและนักการเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย แต่ปัญหาทางวัฒนธรรมการเมืองที่นักการเมืองรุ่นก่อนสร้างไว้ยังคงมีอยู่ ดังนั้นจะทําอย่างไรให้นักการเมืองรุ่นใหม่สามารถพัฒนาอุดมการณ์ทางความคิดในการทำงานการเมืองเพื่อส่วนรวมตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยได้ ซึ่งในเรื่องนี้ในต่างประเทศได้มีความสนใจในเรื่องของการปรับกระบวนทัศน์ใหม่ทางการเมืองโดยนำ แนวคิดการเข้าถึงจิตวิญญาณ (spiritual approach to politics) มาใช้กับการเมืองและการสร้างผู้นำโดยมีแนวทางหลักคือ การคิดแบบองค์รวมและการเชื่อมโยงสรรพสิ่งเข้ากับชีวิตในการแก้ไขปัญหาสังคมและความขัดแย้ง และการสร้างผู้นำแนวใหม่จากการสังเคราะห์จุดเด่นของระบบอุปถัมภ์ และระบบประชาธิปไตย (McLaughlin & Davidson, 1996) ซึ่งมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับกระแสความสนใจเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) (Mezirow, 1997) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ในการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (Experience) การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ (Contemplate)

และการสนทนอย่างมีเหตุผล (Dialogue) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้เข้าใจในตน สามารถเกิดการคิดวิเคราะห์ที่ทบทวนตนเอง และเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกรอบความเชื่ออันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์และพฤติกรรมด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการปฏิวัติจิตสำนึกใหม่ในการเข้าถึงความจริง ความดี ความงาม ดังคำกล่าวของ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่ได้กล่าวไว้ในปาฐกถาสวัสดิ์ สกกุลไทยเรื่อง มหาวิทยาลัยกับจิตตปัญญาศึกษาและไตรยางค์แห่งการศึกษาที่จัดขึ้นโดยสมาคมศิษย์เก่าบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ดังมีความตอนหนึ่งว่า

“การเข้าถึงความจริง ความดี ความงามเป็นการปฏิวัติจิตสำนึก...ท่านอาจเลือกศึกษาความจริงที่แตกต่างกันตั้งแต่ง่ายไปหายาก ที่ง่ายที่สุดคือการนึกถึงคนอื่นหรือสิ่งอื่นหรือการมีความเมตตากรุณา” จากคำกล่าวนี้ได้มีการขับเคลื่อนผ่านแนวทางจิตตปัญญาศึกษาที่มีแก่นแกนอยู่ที่เรื่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในนำไปสู่จิตสำนึกใหม่ เป็นผู้นำแนวใหม่โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการภาวนา และการปฏิบัติกรรมฐาน

Dewey (อ้างถึงใน ประทุม อังกูโรทิต, ๒๕๕๓) เชื่อว่า การศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่หล่อหลอมสมาชิกในสังคมให้ก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกันของสังคม และเป็นกระบวนการแห่งการทำนุบำรุง ปลูกฝัง อบรมสมาชิกของสังคมและเสริมสร้างสภาวะหรือเงื่อนไขของความเจริญเติบโตของเหล่าสมาชิกหล่อหลอมบุคคลให้อยู่ในรูปแบบมาตรฐาน

ประชาธิปไตยเป็นหลักการและนโยบายทางการศึกษาอย่างหนึ่ง และการศึกษาที่มีหน้าที่ทำให้ประชาชนมีความสำนึกในปัญหาและนโยบายของสังคมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ (ประทุม อังกูโรโรทิต, ๒๕๕๑)

ดังนั้น การศึกษาเพื่อพัฒนานักการเมืองจึงมีความสำคัญ ในฐานะที่นักการเมืองเป็นส่วนหนึ่งในกลไกที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนในสังคมประชาธิปไตย ผู้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมการเมืองและบั่นทอนความน่าเชื่อถือของคนในสังคมการศึกษา ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการขัดเกลาและพัฒนาคน ให้มีความพร้อมในสังคมประชาธิปไตย การจัดการศึกษาเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการปฏิบัติจิตสำนึกใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของนักการเมือง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง

๒. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์

๓. เพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนานักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยจะมีการพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักการเมืองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น

ตั้งอยู่บนฐานการจัดการจัดกิจกรรมตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของดร.เมซีโรว์ ประกอบด้วย ๑) ประสบการณ์ ๒) การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ และ ๓) การแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผล ร่วมกับกิจกรรมตามแนวคิดตปัญญาศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาความรู้สึกร่างกายในผ่านการลงมือทำกิจกรรมภายนอกซึ่งนำมาเสริมประกอบกันเพื่อให้สามารถเกิดกระบวนการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมต่างๆ อาทิ การสนทนา (Dialogue) การเรียนรู้จากชีวิตประวัติ ศิลปะบำบัดเพื่อการเรียนรู้ หรือกิจกรรมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เพื่อนำมาเสริมในกระบวนการตามแนวทางของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับบริบทมากยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนานักการเมืองไปสู่การ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย นักการเมืองไทยที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่มีความสมัครใจเข้าร่วมในกิจกรรมการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและกลุ่มผู้ที่มีความสนใจจะเป็นนักการเมืองในอนาคต

วิธีการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในการศึกษาถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง และกระบวนการในการจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ ๑ ในการวิเคราะห์คุณลักษณะของ

นักการเมืองที่พึงประสงค์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยแบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของนักการเมืองและกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ๒) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการทำงานการเมืองระดับชาติและมีความสนใจเกี่ยวข้องกับการจัดการฝึกอบรมนักการเมือง และ ๓) การสำรวจความคิดเห็นเรื่องคุณลักษณะของนักการเมืองที่พึงประสงค์จากประชาชนทั่วไป และกลุ่มนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น จากนั้นสรุปสังเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมืองในสังคมไทย เพื่อใช้เป็นฐานในการศึกษาในขั้นตอนต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งออกเป็น ๖ ขั้นตอน คือ ๑) การยกวางกระบวนการและกิจกรรม ประกอบด้วยการคัดเลือกกิจกรรม การกำหนดเนื้อหาในกิจกรรม ๒) การพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ๓) การทดลองกิจกรรมครั้งที่ ๑ ๔) การปรับปรุงและพัฒนาครั้งที่ ๑ ๕) การทดลองกิจกรรมครั้งที่ ๒ และ ๖) การปรับปรุงและพัฒนาครั้งที่ ๒

ในการคัดเลือกกิจกรรมที่จะใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้จะคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นต่อกลุ่มตัวอย่างตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๓ ประการ คือ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ และการแลกเปลี่ยนอย่างมีเหตุผล อันจะนำไป

สู่การตระหนักรู้ภายในตน โดยมีคุณลักษณะพึงประสงค์ที่ค้นพบจากวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระที่จะนำไปใช้ในกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นจะเป็นกิจกรรมตามแนวคิดปรัชญาศึกษาที่สอดคล้องกับทฤษฎี ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ฐาน คือ ๑) กิจกรรมฐานกาย เพื่อก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ ในการกระตุ้นให้เกิดการใคร่ครวญภายในตนเอง โดยเน้นการกระทำและการเคลื่อนไหวร่างกาย ๒) กิจกรรมฐานปัญญา (ฐานหัวใจ) เพื่อก่อให้เกิดการคิด การใคร่ครวญ และการแลกเปลี่ยนอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างมีเหตุผล และ ๓) กิจกรรมฐานใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เข้าใจตนเองและผู้อื่น เรียนรู้ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ในขั้นตอนการทดลองกิจกรรมใช้ระยะเวลาในการทดลองกระบวนการจำนวน ๒ สัปดาห์ ๔ วัน ๓๒ ชั่วโมง และติดตามผลหลังการทดลองทุกระยะ ๑ เดือน ร่วมกับการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลใกล้ชิดเพื่อเก็บข้อมูลแบบ ๓๖๐ องศา กลุ่มตัวอย่างในการทดลองในครั้งนี้ประกอบด้วย ๑) กลุ่มนักการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นที่มีประสบการณ์การทำงานการเมืองและมีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมได้เต็มเวลาและ ๒) กลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการเป็นนักการเมืองในอนาคต

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อนำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงใช้การจัดสนทนากลุ่มย่อยของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ด้านการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และด้านการเมือง จากนั้นจึงสังเคราะห์เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในขั้นสุดท้าย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ พบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมืองในสังคมไทยแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

๑. คุณลักษณะด้านจิตใจประกอบด้วย ๑.๑ เป็นผู้ที่มีจิตใจที่รักความยุติธรรม: มีจิตใจที่เป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ยึดหลักความถูกต้อง ๑.๒ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ยึดมั่นความดี: ไม่โลภ ไม่โกรธ โมโห ไม่หลงอำนาจ มีความกตัญญู ๑.๓ เป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๑.๔ เป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง ยอมรับสิ่งใหม่ ๑.๕ เป็นผู้ที่มีจิตในหนักแน่น: ไม่เชื่อคนง่าย มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ ไม่ใช้อารมณ์หรือความรู้สึกมาตัดสิน ๑.๖ เป็นผู้ที่มีความเสียสละ: เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

๒. คุณลักษณะด้านความคิดประกอบด้วย ๒.๑ เป็นผู้ที่มีความคิดแบบเชิงกลยุทธ์: รู้จักแก้ปัญหา-วางแผน-สร้างโอกาส ๒.๒ เป็นผู้ที่มีความคิดเชิงระบบ: การคิดเป็นขั้นตอน และเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ๒.๓ เป็นผู้ที่มีความคิดแบบสร้างสรรค์: มีความคิดริเริ่มในทางที่ดี ๒.๔ เป็นผู้ที่มีความคิดที่มีวิสัยทัศน์: มีความฉลาดที่จะมองเห็นความจริงของสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มองการณ์ไกล ๒.๕ เป็นผู้ที่มีความคิดแบบบูรณาการ: การคิดแบบองค์รวมไม่แยกส่วนและสามารถคิดสอดประสานปัจจัยต่างๆ ได้ ๒.๖ เป็นผู้ที่มีความคิดแบบประนีประนอม: รักษาผลประโยชน์ของทุกฝ่าย ไม่เผด็จการ ๒.๗ เป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง สังคม: มีหลักการเมืองการปกครอง และยึดมั่นหลักการประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๓. คุณลักษณะด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย ๓.๑ เป็นผู้ที่มีความซื่อตรงต่อหน้าที่: ปฏิบัติงาน

ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน ๓.๒ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ: มีสำนึกดี รู้ผิด-ถูก และรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ๓.๓ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต: ไม่ปกปิดซ่อนเร้น พูดจริงทำจริงใช้อำนาจและงบประมาณอย่างชอบธรรมเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่เป็นคนคดโกงต่อหน้าที่หรือฉ้อโกงเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ ๓.๔ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์: พูดจาสุภาพ เป็นมิตร ควบคุมจิตใจและอารมณ์ได้ เข้ากับผู้อื่นและเพื่อนร่วมงานดี ๓.๕ เป็นผู้มีความขยันตั้งใจ: มีความอดทน มีความเพียร ๓.๖ เป็นผู้ที่มีความพยายามใฝ่รู้พัฒนาตนเอง ๓.๗ เป็นผู้ที่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ๓.๘ เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง ๓.๙ เป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ: มีความน่าเคารพ มีเหตุผล มีน้ำใจ กิริยาดี วางตัวได้เหมาะสม พูดจามีเหตุมีผล ไม่ใช้อารมณ์

๔. คุณลักษณะด้านความรู้ประกอบด้วย ๔.๑ ด้านการเมือง ๔.๑.๑ ความรู้เรื่องระบอบการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตย ๔.๑.๒ ความรู้เรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง ๔.๑.๓ ความรู้ความเข้าใจสภาพปัญหาการเมืองไทย ๔.๑.๔ ความรู้เรื่องหลักธรรมาภิบาลกับการการเมือง ๔.๑.๕ ความรู้เรื่องจรรยาบรรณนักการเมือง ๔.๑.๖ ความรู้เรื่องหลักปรัชญาอุดมการณ์ทางการเมือง ๔.๑.๗ ความรู้เรื่องภาวะผู้นำทางการเมือง ๔.๑.๘ ความรู้เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการเมืองในต่างประเทศ ๔.๒ ด้านกฎหมาย ๔.๒.๑ ความรู้เรื่องกฎหมายการเลือกตั้ง ๔.๒.๒ ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ๔.๒.๓ กฎหมายมหาชน ๔.๓ ด้านนโยบาย ๔.๓.๑ ความรู้เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ๔.๔ ด้านสังคมและศาสนา ๔.๔.๑ ความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองพลเมืองที่ดี ๔.๔.๒ ความรู้ความเข้าใจบริบท

สภาพสังคม ๔.๔.๓ ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ๔.๔.๔ ความรู้เรื่องหลักศาสนากับการดำรงชีวิต ๔.๕ ด้านจิตวิทยา ๔.๕.๑ จิตวิทยาการเข้าใจตนเอง และผู้อื่น ๔.๕.๒ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ๔.๖ ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ๔.๖.๑ ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ๔.๖.๒ ความรู้ในการสื่อสารต่อที่สาธารณะ

จากการศึกษาข้อมูลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมืองในขั้นนี้ จึงนำคุณลักษณะทั้ง ๔ ด้าน มาใช้เป็นพื้นฐานในการยกร่างกิจกรรมในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ ในการวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาตนเองจากภายในโดยพบว่า การจัดการเรียนรู้ต้องพัฒนาการเรียนรู้ ๔ ส่วน คือ ๑) การกระตุ้นการเรียนรู้ภายในเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จักและทำความเข้าใจภายในตนเอง โดยใช้กิจกรรมการเล่าเรื่อง กิจกรรมแผนที่ชีวิต และการเขียนบันทึกประสบการณ์เพื่อสะท้อนความรู้สึกเป็นต้น ๒) การเรียนรู้เชิงกระบวนการกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น เข้าใจในความหลากหลายและเกิดประสบการณ์ใหม่ในการพัฒนาตนเอง โดยใช้กิจกรรมผู้นำสัติกิจกรรมแม่เหล็ก กิจกรรมพรหมสี่หน้า เป็นต้น การเรียนรู้ในส่วนที่ ๓) การตระหนักรู้ถึงสังคมและส่วนรวมเพื่อให้เกิดการคิดถึงผู้อื่นและตระหนักถึงความรู้สึกของคนในสังคม การสร้างจิตสำนึกสาธารณะและเป็นการกระตุ้นให้เกิดการคิดใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ โดยใช้ กิจกรรมวิพากษ์สังคมผ่านการชมภาพยนตร์ กิจกรรมแม่น้ำพิช เป็นต้น และการเรียนรู้ในส่วนที่ ๔) การสร้างสรรคแนวทางใหม่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างกรอบความคิดใหม่หรือแนวทางใหม่ด้วย

ตนเองนำไปสู่การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์โดยใช้กิจกรรมสุนทรียสนทนา กิจกรรมถอดบทเรียน และการเขียนบันทึกสะท้อนความรู้สึกตนเอง

จากนั้น จึงนำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ พบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองประกอบด้วย การดำเนินการ ๗ ขั้นตอน ซึ่งสามารถสังเคราะห์จากผลการวิจัยได้ ดังนี้

(๑) การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง ในที่นี้หมายถึงคุณลักษณะทั้ง ๔ ด้าน

(๒) เนื้อหากิจกรรมต้องสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์

(๓) การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ใหม่ เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม เกิดการใคร่ครวญ และแลกเปลี่ยนเชิงประสบการณ์การเมือง

(๔) การคัดเลือกกระบวนการ หรือผู้ดำเนินกระบวนการจะต้องพิจารณาจากประสบการณ์ทางการเมืองและความเข้าใจในเรื่องการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถนำไปสู่การตั้งคำถามและการอภิปรายแลกเปลี่ยนอย่างเปิดเผยและเข้าถึงใจคน

(๕) การลงมือปฏิบัติหรือการทดลองต้องมีความต่อเนื่องและยืดหยุ่นอยู่เสมอ

(๖) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ต้องผ่อนคลาย เท่าเทียม และเป็นประชาธิปไตย

โดยต้องเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

(๗) การสรุปและถอดบทเรียน มีความสำคัญมากและจะต้องเน้นการแลกเปลี่ยนอย่างมีวิจารณ์ญาณและการรับฟังอย่างลึกซึ้ง

อภิปรายผล

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนเมือง ที่เหมาะสมต่อการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ควรเป็นการเรียนรู้ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระบบคิด การกระทำ และประสบการณ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ ความจำ ความเข้าใจ การรับรู้ การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องสามารถองงะงะและเปลี่ยนแปลงได้ (สุพัตราชาติบัญญัติ, ๒๕๔๙) จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาในครั้งนี้พบประเด็นที่น่าสนใจ ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. ประเด็นเรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนเมืองนั้น ควรเป็นการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์จริงเข้าสู่ความคิด จิตใจภายในตนเอง เช่น การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติโดยการทำกิจกรรมฐานกายประเภทต่างๆ เช่น การวาดภาพชีวิต การแสดงบทบาทสมมติ ฯลฯ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นประตูเพื่อนำเข้าไปสู่การทบทวนใคร่ครวญภายในตนเองผ่านการคิดฐานหัว และสามารถเชื่อมโยงจดจำความรู้สึกผ่านฐานใจ และสุดท้ายควรจะ ต้องแสดงออกหรือถ่ายทอดผ่านการสื่อสารด้วยคำพูดจากการสนทนานำไปสู่การสนทนาแลกเปลี่ยนอย่างมีเหตุผลกับผู้อื่น และจากการสนทนาอย่างมีเหตุผลนี้เองจะวกกลับไปสู่การใคร่ครวญ

ทบทวนภายในตนเองใหม่อีกครั้งเป็นวงกลมที่ต่อเนื่องไปเรื่อยๆ จนกว่าจะค้นพบกรอบความคิดความเชื่อที่ฝังอยู่ภายในตนเองซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ใหม่จากประสบการณ์ชุดใหม่ การทบทวนใหม่ และการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผล

๒. องค์ประกอบของกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ควรมีการเน้นหนักและให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนเมืองในที่นี่ใช้วิธีการสร้างบรรยากาศให้เป็นประชาธิปไตยด้วยการทำให้เกิดความเท่าเทียมกัน เน้นความสัมพันธ์ของทุกคนให้อยู่ในระนาบเดียวกัน ทั้งผู้เรียนและผู้สอนโดยในการวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิควิธีการเรียกชื่อเล่นและการทำกิจกรรมสั้นทนาการละลายพฤติกรรมเพื่อทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้นส่งผลให้เกิดความผ่อนคลายและกล้าที่จะเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงออกมาเพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนได้ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของเปาโลแพร์ที่ต้องสร้างให้เกิดความเท่าเทียมกันในชั้นเรียนระหว่างครูผู้สอนและนักเรียน เพื่อให้เกิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนและปฏิวัติวัฒนธรรม เจ็บอันจะทำให้เกิดปัญญาและการเปลี่ยนแปลง จิตใต้สำนึกในการถูกกดขี่

๓. หัวใจของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง คือ การถอดบทเรียน เป็นส่วนที่มีความสำคัญเพื่อสรุปรวบยอดความคิดโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดความรู้สึกที่ผุดเกิดขึ้นจากประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นผ่านการสะท้อนความรู้สึกทำกิจกรรม

หรือการบันทึกประสบการณ์ การพูดคุยสัมภาษณ์ระหว่างเพื่อนร่วมห้องและกระบวนกร เป็นต้น ซึ่งยังสอดคล้องกับวีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา (๒๕๕๔) เรื่องการสรุปหรือถอดบทเรียนโดยใช้สุนทรียสนทนา การสรุปกลุ่มย่อย การใช้พลังคำถามที่เชื่อมโยงลงลึก เป็นต้น ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการคิดอย่างใคร่ครวญและทบทวนตนเองได้

๔. กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ได้นำวิธีการแลกเปลี่ยนอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Dialogue) มาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดโดยการสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง และการเขียน ผ่านการทำกระบวนการสุนทรียสนทนา การแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน การเขียนบันทึกประสบการณ์ และการเขียนบทสะท้อนเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะในการสื่อสารของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

การเรียนรู้ที่นำนักการเมืองไปสู่การคิดทบทวนตนเอง และเข้าถึงความดีความงาม เป็นเรื่องสำคัญที่ควรทำให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นจริง จึงมิใช่การเรียนรู้เพื่อสร้างให้เกิดเครือข่าย ในเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ในกระบวนการเรียนรู้นั้นจำเป็นต้องเข้าถึงแก่นแท้ของการเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาความคิด จิตใจ และความรู้ เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในที่สุด หากผู้บริหารสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักการเมืองจะนำไปปรับใช้ต้องคำนึงถึงจุดนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักการเมือง จำเป็นต้องมีการศึกษาหรือ

สำรวจความคิดเห็นจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งประชาชนและนักการเมือง เพื่อให้ได้ข้อมูลคุณลักษณะที่ร่วมสมัยและเหมาะสมกับบริบทที่จะนำไปใช้

ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักการเมืองในชั้นนี้จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและมุมมองที่หลากหลาย และหากเป็นกลุ่มย่อยที่สามารถรู้จักกันได้หมดก็ จะทำให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยนแสดงตัวตน สร้างบรรยากาศในการอยู่ร่วมกันที่ดีให้เกิดขึ้นให้ความรู้สึกผ่อนคลายและอบอุ่นเหมือนอยู่กับกัลยาณมิตร และกอบปรักกับนักการเมืองเป็นผู้ที่บรรลุสติภาวะแล้วและมีประสบการณ์พื้นหลังที่แตกต่างกัน มีกรอบความคิดเดิมที่แข็งแกร่ง ดังนั้น การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์จึงไม่ใช่เรื่องง่าย หากแต่จำเป็นต้องใช้เวลาและความต่อเนื่อง และจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมมาอย่างรอบคอบและแนบเนียนควรตระหนักถึงการพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองจากภายใน โดยให้ความสำคัญกับคุณลักษณะด้านจิตใจและคุณลักษณะด้านความคิดเพิ่มขึ้นเพื่อให้สามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะภายในตนเองอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ กระบวนการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้มีปัจจัยเงื่อนไขในการทดลองกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการเมืองคือ ปัจจัยตัวบุคคล หมายถึงนักการเมืองหรือกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีควมสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและมีความสนใจในกระบวนการอยู่เบื้องต้นแล้ว ซึ่งหากจะนำรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ค้นพบในครั้งนี้อไปใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงความสำคัญของการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาก่อนเพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอเชิงนโยบาย กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักรการเมืองบนฐานทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น จำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางทางด้านการเมืองที่รับผิดชอบในด้านการพัฒนานักรการเมือง อาทิ รัฐสภา เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ โดยต้องมีต้นแบบ (Role Model) ทางการเมืองที่เป็นบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือ มาเป็นผู้นำหรือผู้จัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองไทยยังคงเชื่อมั่นและยึดติดกับตัวบุคคลมากกว่าสถาบันทางการเมือง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะในกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่น กลุ่มประชาชน กลุ่มเยาวชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อเป็นวัดระดับความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิดและมุมมองที่มีต่อการเมืองและออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตใจ

ความคิด พฤติกรรมและความรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้สามารถตระหนักถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษาสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ได้กับกลุ่มบุคคลที่หลากหลาย เช่น เยาวชน หรือประชาชนกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของเยาวชนและประชาชนให้เป็นที่พึงประสงค์ ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับอนาคตเช่นเดียวกับกลุ่มนักรการเมือง ดังนั้น หน้าที่ของนักรศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาและวิจัยในการสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ขึ้นเพื่อพัฒนานักรการเมืองและประชาชนที่มีความคิด จิตใจ พฤติกรรมและความรู้ใหม่ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนจากภายในตนเอง และเพื่อสร้างนักรการเมืองเลือดใหม่และประชาชนที่มีคุณภาพสู่สังคมต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ประเวศ วะสี. (๒๕๕๒). ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. ใน *รวมบทความการประชุมวิชาการประจำปีจิตตปัญญาศึกษา ครั้งที่ ๒ เรื่องจิตตปัญญาศึกษา: ทางเลือกหรือทางรอดของสังคม?* (หน้า ๒๐-๖๓). นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประทุม อังกูรโรหิต. (๒๕๔๓). *ปรัชญาปฏิบัตินิยม รากฐานปรัชญาการศึกษาในสังคมประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก. (๒๕๔๖). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก. รัฐสภา. *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. (๒๕๕๐). สืบค้นวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๕๒, จาก http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament__parcy/more__news.php?cid
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. (๒๕๕๔). การจัดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง. ใน *ณัฐฐลักษณะ ศรีมีชัย (บรรณาธิการ), รวมบทความทางวิชาการเรื่องความเป็นผู้นำทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*, หน้า ๘๘-๑๐๗. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คึกษาธิการ, กระทรวง. (๒๕๕๒). *แผนยุทธศาสตร์นโยบาย 3D*. สืบค้นวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๓, จาก <http://www.academic.hcu.ac.th/qahcu/files/3d/policy%203%20d.pdf>

สภาพัฒนาการเมือง. (๒๕๕๑). *แผนยุทธศาสตร์ สภาพัฒนาการเมือง*. สืบค้นวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๓, จาก <http://www.pdc.go.th/>

สุพัตรา ชาตัญญาชัย. (๒๕๕๙). *กระบวนการเรียนรู้: แนวคิด ความหมายและบทเรียนในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.

ภาษาอังกฤษ

McLaughlin, C., & David son, G. *The practical visionary: A new world guide to spiritual growth and social change*. Retrieved 3 August, 2013, from <http://www.thepracticalvisioary.org/#/excerpt/4539162851>

Mezirow, J. (1997). *Transformative learning: Theory to practice*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

ผู้เขียน

อาจารย์ ดร. ปอรรช์ม์ ยอดเนร อาจารย์พิเศษภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐ อีเมล: uhumikey@hotmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิตา รักร์พลเมือง คณบดี และอาจารย์ประจำสาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐ อีเมล: chanita.r@chula.ac.th

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับทุนจากทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย